

sajtóterméket egyaránt agyondícsérő soraiból, a könyvnek a nevelésügyre tett jó vagy rossz hatását ószintén megmondó, véleményéből vagy csupán köz-helyeket mondó általánosításáiból, a bíráló felfogását is hűen tükröző beszámolójából vagy csak a szerző szavait minden meggyőződés nélkül ismétlő ismertetéséből a folyóiratnak — szerkesztőjének és munkatársainak — egész szelleme a legbiztosabban leolvasható.

Jankovits Miklós.

I R O D A L O M .

Balassa Brunó (szerk.): Mai magyarságunk életrojza. Nemzetismeret.

Gr. Teleki Pál, Hóman Bálint, Bartucz Lajos, Klemm Antal, Kerék Mihály, Lukács Ödön, Johan Béla, Hubay Sándor, vitéz Gyulay Tibor, Koós Zoltán, Kresz Károly, Bisztray Gyula, Kotsis Iván, Kopp Jenő, Richter Aladár, Bárdos Lajos, Hankiss János előadásai. Székesfehérvár, 1939. 248. l.

Az ősi székesfőváros az elmúlt két évben érdekes pedagógiai események színhelye volt. 1938-ban a maga nemében újszerű tanügyi kiállítás keltett országszerte figyelmet Székesfehérvár iránt és hívta falai közé a pedagógusokat. 1939-ben pedig az ott székelő tankerület akkori vezetője, Balassa Brunó kezdeményező elhatározással különböző intézetekben működő 648 pedagógust gyűjtött össze abból a célból, hogy előadások és bemutatások keretében ismerkedjenek meg az élő magyarság különféle problémáival. Ezeket az előadásokat foglalta össze e könyvben a lelkes főigazgató s így az ott jelen nem voltak is fogalmat alkothatnak maguknak a mai magyarság több oldalról feltüntetett életéről.

A szép kiállítású könyv oly gazdag és változatos tartalmú, hogy e helyen csupán a könyvben közölt, szellemtudomány körébe eső értekezésekre hívjuk fel a figyelmet. Nagyon értékesek a magyar fajra, a magyar falu és város életére, a mai magyar közegészségügyre, mezőgazdaságra, iparra, kereskedelemre, pénzügyre, a mai magyarságnak az idegen nemzetek előtt való jelentkezésére vonatkozó tájékoztató és felvilágosító tanulmányok, amelyek mind egy-egy szaktudósunk tollából kerültek ki.

Balassa Brunó széleskörű tudással írt Bevezetője után gr. Teleki Pál miniszterelnök előadását olvassuk *Nemzeti földrajz* cím alatt. Ez az értekezés a maga szűkszavúsága ellenére általános és hazánkra vonatkozó megállapításával valóban a nemzeti földrajzismeretnek összefoglalását adja. A tudós és a tanár jelentkezik benne. A tudós hatalmas ismereteiből csak a lényegest hozza fel és vonatkoztatja témájára s így rajzolja meg a nemzeti földrajz minden jellemző vonását. A tanár állandóan rámutat az alkalmazás, a tanítás helyes módjára, és a gondolkodás fejlesztését s az intelligens ember látóhatárának tágítását sürgeti. Tárgy és cél tekintetében a nemzeti földrajznak magva ez a megállapítás: »Léleekben is érezni kell a hazát«.

A magyar nyelv minden jelenségére iparkodik rámutatni *Klemm Antal* tanulmánya. Megtudjuk belőle, hogy nyelvünk 88%-ban azonos a finnugor nyelvekkel. Rövid és jellegzetes módon tekint át a hangtanon és szótanon s mutat a mondaton nagyon érdekes jelenségeire, továbbá felhívja a figyelmet a helyes magyarságra és a magyarosságra. Szerinte a nyelv lelki kapocs és lelki közösség az egy nyelvet beszélők között és ezért él nyelvében a nemzet.

Mindenkit érdekel az a keresztmetszet, amelyet *A mai magyar irodalom* cím alatt ad *Bisztray Gyula*. Ertéren a világháború után ez az egyik legáltalánosabb áttekintés. Erős nemzeti felfogás érvényesül az irodalmi viszonyok bírálataiban és főleg az irodalmi értékekre való rámutatásban. Helyes megállapításai vannak a magyar és a kivitelre szánt írói alkotásokkal kapcsolatban. Mivel élőkéről szól, ítéleteit nem lehet véglegeseknek tekinteni, de a jelenre vonatkozólag a mai magyarság nézőpontjából széleskörűen tájékoztatnak. Minden irodalmi jelenségre kiterjed figyelve és ez sokban keltheti fel az érdeklődést eme tanulmány iránt.

A magyar építészetről Kotsis Iván és a *Magyar szobrászat-ról Kopp Jenő* tartottak előadást. Mindkettejük ismertetése alapos, változatos és főleg a múlt szem előtt tartó. Az építészetben a célszerűség szolgálata az uralkodó vonás, a szobrászatban pedig az őszinteségre való törekvés. Amabban a magyar nemzeti jelleget nem fenyegeti a korszerű nemzetköziség; az utóbbi téren az őserőt lehelő alkotások mellett szép számmal vannak magyar finomságot kifejező művek. Így vagyunk *A mai magyar iparművészet*-tel is. Ezt *ifj. Richter Aladár* mutatta be. A »valamit széppé tenni« elv nagy mértékben érvényesül iparművészetünkben, amely sokoldalúsága mellett annyira fejtett, hogy a külföldön is méltán kerestek a magyar iparművészet alkotásai.

Egyik leghatásosabb előadás *Bárdos Lajosé* volt, aki a *Mai magyar ének és zene* címen tartott közvetlen beszámolót. Nehézkés kezdet után jeles magyar zeneszerzőkre és énekgyűjtőkre utalva rámutat, hogy az új magyar nemzedék sajátos nemzeti hangjának megtartása mellett új elemeket visz a nemzetközi zeneéletbe. Kialakulóban van önálló nemzeti zenekultúránk, amelyet minden eszközzel és áldozattal érdemes fejleszteni.

Záróbeszédet *Hóman Bálint* vallás- és közoktatásügyi miniszter mondott az előadásorozat végén *Magyar múlt, magyar jövő* címmel. A művelődéspolitikának és a tanügy terén való alkalmazásának jelentős megnyilatkozása ez a tanulmány. Történeti végigtekintést ad, hogy azután a múlt megismerése alapján vázolja a jelen pedagógiai feladatait és készítsen elő a jövőre. Reális megállapításokra következik a tennivalók megokolása s főleg a módszerre való rámutatás, amellyel az iskolai munkát általában s különlegesen a történelemtanítás terén végezni kell. Az életben nyilvánuló összefüggésre való utalás csendül ki a gyakorlati célú tanulmányból, amely a hagyományok tiszteletének a haladás eszméjével való összeegyeztetését hangsúlyozza különösen.

Nagy lelki megnyugvás vesz erőt az olvasón a könyv áttanulmányozása után és nem kis mértékben hazafias öröm is. A mai magyarság sokoldalú és korszerű bemutatása kiváló tudósoknak rövid és érdekes tanulmányaiban

valóban méltán kelthet elismerést a terv kigondolója és megvalósításhoz segítői iránt. A szervező és munkatársai minden bizonnyal sikeresen fejtettek ki általános érdemű tevékenységet.

Nem lehet azonban elhallgatni, hogy nem egy tanulmány magán viseli az alkalmosság bélyegét és idő múltán megállapításai ha nem is változnak meg, de színüket veszítik. Az ily természetű műveknél ez elkerülhetetlen: Nagy értékük, hogy általában nem elvontak s így minden hallgató és olvasó számára szellemi nyereségül és célravezető tájékoztatásul szolgálnak. Ami rendeltetésük volt: a ma szolgálata, a mai magyarságnak és életének sok vonatkozásban való bemutatása, kétségtelenül időszerű feladat és utánzást érdemlő törekvés. A ma emberét feltétlenül a ma viszonyai érdeklik leginkább és ezen a téren az előadások éppen a nemzet nevelői, a pedagógusok számára olvasás útján is értékesek, eligazítók és tanulmányok.

Agárdi László.

Johan Béla dr.: Gyógyul a magyar falu. (A M. Kir. Országos Közegészségügyi Intézet közleményei. 7. sz.) Budapest, 1939. 296 l.

»A beteg falu« címen jelent meg néhány esztendővel ezelőtt ugyancsak az intézet kiadásában *Kerbolt László dr.* körorvosnak szinte aggodalmat keltő módon megírt tanulmánya. Faluábrázolásaink ez egyik értékes gyöngyszeme a súlyos helyzet őszinte feltárásával voltaképpen egyik fontos támasza lett annak a hatásában még megmérhetetlen küzdelemnek, amelyet a magyar belügyi kormányzat indított meg különféle szerveivel a falu, azaz a magyar nép egészsége érdekében. A bajok s az elintézetlen kérdések éles megvilágítása egyik jelentős állomása volt annak az immáron 12 éves falu-egészségügyi munkának, amelyről az előttünk levő mű beszámol, s amely méltán kezdődik ezzel a válasznak tekinthető címmel: »Gyógyul a magyar falu«.

Célkitűzést, módszert, eszközöket, sikereket és sikertelenül végződött törekvéseket ismertet e munka. »Az országszerte fokozatosan kiépülő, ma már izmos és biztos alapokon nyugvó falusi közegészségügyi és egészségvédelmi szervezet belső szerkezetét, működését és logikáját mutatja be e könyv — mondja szerzőnk — a jelenlegi és a leendő munkatársaknak és az ez iránt érdeklődőknek. A falusi közegészségügy terén elért eredményeket, a további célkitűzéseket és lehetőségeket ismertetik e könyv fejezetei azokkal, akiket érdekel az, hogy sikerül-e a falun anyákat, csecsemőket, gyermekeket az életnek, az egészségnek megmenteni. Sikerült-e megtalálni a módot, amely a magyar falu, magyar tanya népének betegségek okozta túlnagy vérvesztését megállítja.«

Először a magyar közigazgatás szervezetét vázolja néhány főbb vonással s ennek keretében foglalkozik a községi (falusi) közegészségügyi szolgálat ismertetésével. Helyesen mutat rá arra, hogy a falu fogalma minden további nélkül nem illeszthető bele sem a közigazgatási beosztásba, sem a lélekszám szerinti csoportosításba. Ezzel szemben a közegészségügyi szolgálat joggal oszlik meg városira és falusira, mert a »faluközegészségügyének